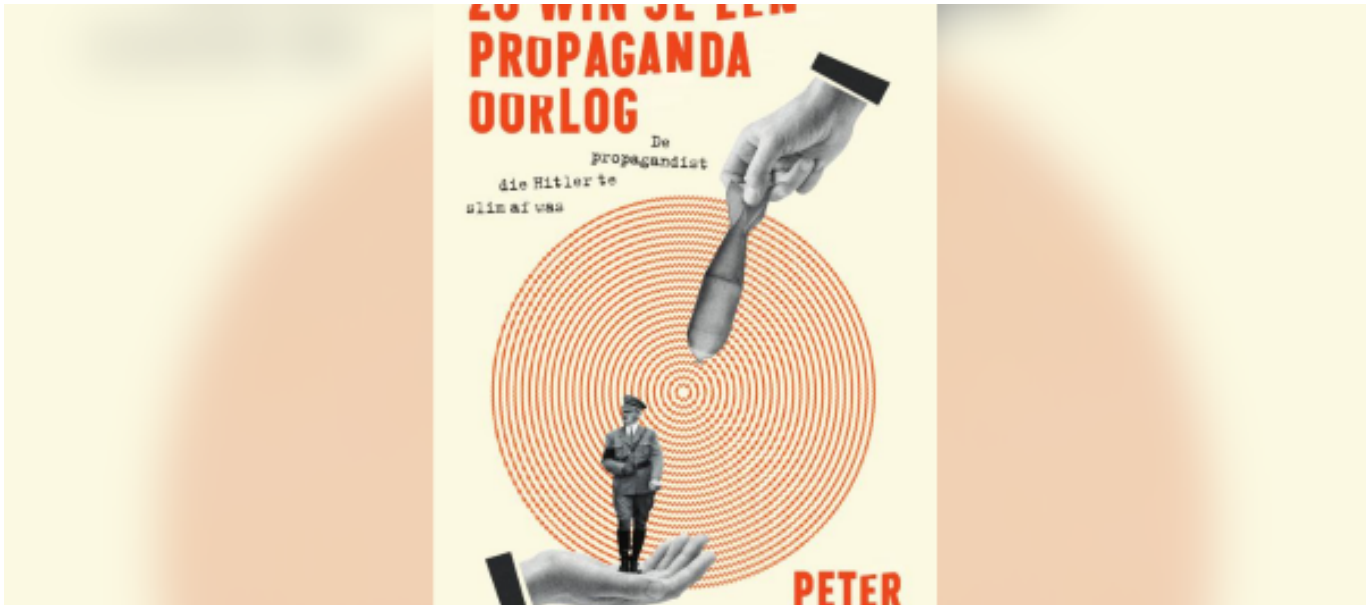

De informatieoorlog van Sefton Delmer: ondermijning van nazi-propaganda, grappen en jazz

Posted on 11 mei 2024 by Hans Wansink

Zowel op het slagveld als op het terrein van de propaganda waren de nazi's in de zomer van 1941 heer en meester. De Britten waren geïsoleerd, in de Sovjetunie viel de ene na de andere stad. Sefton Delmer, een in Berlijn geboren Britse journalist, kreeg de opdracht van de Britse geheime diensten om de psychologische oorlogsvoering tegen de nazi's te intensiveren. Peter Pomerantsev, journalist en specialist op het terrein van propaganda en desinformatie, vertelt het intrigerende levensverhaal van meester-spindoctor Sefton Delmer.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, toen Sefton Delmer 10 jaar was, werd zijn vader, hoogleraar Engelse literatuur aan de Universiteit van Berlijn, gearresteerd. Na een gevangenenruil belandde het gezin in 1917 in Engeland.

De massa hypnotiseerde Hitler

Delmer sprak beter Duits dan Engels toen hij als correspondent van de *Daily Express* terugkeerde naar Berlijn. Dankzij uitstekende relaties met de top van de NSDAP kon Delmer in 1932 met Hitler meevliegen op verkiezingstournee kriskras door nazi-Duitsland. Hij werd getroffen door de wederzijdse extase tussen de leider en de menigte.

Delmer analyseerde in zijn krant: 'De onvervalste bewieroking door de massa's hypnotiseerde Hitler. Het maakte hem tot wat zij geloofden dat hij was – een leider die bereid was zijn leven op te geven, zijn geneugten, zijn vrienden voor de redding van het Vaderland; wiens enige belang in het leven het leiden was van het Duitse volk naar de wereldheerschappij.'

In 1933 werd Sefton Delmer overgeplaatst naar Parijs en later zou hij nog verslag doen van de Spaanse Burgeroorlog en de Duitse invasie in Polen. In 1940 wist Delmer net op tijd Frankrijk te ontvluchten. Hij trad in dienst van de BBC om daar Duitstalige programma's te maken. Tot dan toe waren Duitstalige Britse radiozenders weinig succesvol in het beïnvloeden van de stemming in het Derde Rijk. Ze deden ofwel een beroep op de fictieve Goede Duitser die niks van Hitler moest hebben of op links verzet dat allang door de nazi's was uitgeschakeld.

In plaats van zich te richten op de schaarse antinazi's, moest de Britse propaganda zich volgens Sefton Delmer juist voordoen als vriend en informant die het beste voor had met de gewone Duitse soldaat en zijn thuisfront. Delmer beschouwde zijn luisteraars niet als passieve, gemakkelijk te manipuleren objecten, maar als potentieel actieve, nieuwsgierige individuen. Het ging hem niet om 'brainwashing' à la Goebbels, maar juist om zijn gehoor te stimuleren tot zelfstandig nadenken.

Corruptie en orgies

Met behulp van Duitse vluchtelingen en krijgsgevangenen slaagde hij erin vanuit het Engelse platteland vanaf mei 1941 radio-uitzendingen te maken die door miljoenen Duitsers worden beluisterd. Het begon met *Der Chef,* een grofgebekte nep-generaal die appelleerde aan de grieven die Duitse soldaten aan het front en sappelende burgers koesterden jegens de *Parteikommune*, de elite van feestvierende nazikopstukken.

De zender verspreidde geruchten over grootschalige corruptie en over orgies van officieren en partijbonzen. Door zijn contacten met de inlichtingendiensten voorzag Delmer zijn Duitse luisteraars van betrouwbaar nieuws over de oorlogvoering als correctie op de nazipropaganda. Extra aantrekkelijk was Delmers zender vanwege de 'ontaarde' jazzmuziek die in het Derde Rijk niet meer gespeeld mocht worden.

In 1943 besloot Delmer in te spelen op de ommekeer in de krijgskansen ten gunste van de geallieerden. Hij lanceerde de *Soldatensender Calais* met als doelstelling het moreel van de Wehrmacht te ondermijnen. D it keer wisten de luisteraars dat hun doodsvijanden, de Britten, achter de zender zaten. Toch bleven ze luisteren, geïntrigeerd als ze waren door Delmers begrip voor hun wereld. De *Sender* sprak hun taal, gaf nuttig advies en vertelde hardop de grappen die de luisteraars alleen achter gesloten deuren maakten.

Delmers *Sender* zette soldaten aan tot desertie en gaf tips om ziekte te simuleren. De uitzendingen brachten het nieuws over dood en leven van hun geliefden onder de geallieerde bombardementen.

Hoe effectief was de informatie-oorlog?

Volgens Pomerantsev wist Delmer de luisteraars een gevoel van gemeenschap met familie, vrienden en medesoldaten te geven dat sterker was dan hun betrokkenheid bij het nazisme. De *Sender* zou zelfs als inspiratiebron hebben gediend voor de mislukte aanslag op Hitler op 20 juli 1944 met kolonel Von Stauffenberg als aanvoerder.

Maar in plaats van een opstand tegen het regime sloten de rijen van leger en partij zich. Duitse soldaten zouden blijven doorvechten en sterven, straat voor straat, tot het Sovjetleger Berlijn had ingenomen. De vraag is dan ook hoe effectief de informatie-oorlog van de zijde van de Britten is geweest.

Aan het westelijke front, waarop de *Sender* zich richtte, deserteerden Duitse soldaten in aanzienlijke aantallen – in tegenstelling tot het oostfront. Het informatiemonopolie van Goebbels werd door Delmer dus wel degelijk doorbroken – dat is een belangwekkende prestatie. Maar de bewering van Pomerantsev dat Delmer Hitler te slim af zou zijn geweest, houdt geen stand. Delmer zelf schreef na de oorlog in de *Express* met grote ergernis hoe nazi's terugkeerden op

sleutelposities.

Zelf geboren in Kiev, laat Pomerantsev zich in enkele passages in zijn boek verleiden tot vergelijkingen van de informatie-oorlog van toen met die van Oekraïne tegen Poetins Rusland nu. De les van Delmer is volgens hem dat de Oekraïense propaganda gericht moet zijn op het particuliere eigenbelang van de Russen. Bij een massale actie om Russen via de telefoon tot andere gedachten te brengen, hing 80 procent binnen twintig seconden op wanneer het ging over de verwoestingen die de oorlog had aangericht. Maar als de Russen door de Oekraïense activisten werden aangesproken op de extra belasting die ze moesten betalen voor de bezette gebieden of de reisbeperkingen waar ze mee te maken kregen, bleven ze in meerderheid aan de lijn.

Affaire-Hofmans

Pomerantsev noemt in het voorbijgaan in zijn boek eenmaal een goede vriend van Sefton Delmer: prins Bernhard. Onvermeld blijft de cruciale rol van Delmer in de Hofmans-affaire van 1956, die het Nederlandse koningshuis op zijn grondvesten deed schudden.

Koningin Juliana raakte in de ban van gebedsgenezeres Greet Hofmans die met haar spiritistische en pacifistische 'doorgevingen' op Paleis Soestdijk een hele clan volgelingen achter zich kreeg. De verontruste Bernhard vroeg Sefton Delmer, die hij in Parijs in 1935 had leren kennen en met wie hij in Londen op goede voet stond, om de affaire in de internationale pers naar buiten te brengen. Delmer bracht enkele weken op en rond Soestdijk met de prins door, sprak ook met Hofmans in haar caravan en schakelde vervolgens een bevriende relatie bij *Der Spiegel* in.

Hofmans en Juliana kwamen er slecht vanaf in het Duitse weekblad en ook in de *Daily Express* van Delmer zelf. Bernhard daarentegen kwam als de grote redder van de monarchie in de publieke opinie als winnaar uit de strijd naar voren. Spindoctor Sefton Delmer had zijn werk professioneel gedaan.

Peter Pomerantsev, ***Zo win je een propagandaoorlog. De propagandist die Hitler te slim af was****, Spectrum, 360 pagina's,*
€ 24,99

Hans Wansink *is historicus en journalist en publiceert over boeken in Wynia's Week. Hij was redacteur van NRC Handelsblad, Intermediair en de Volkskrant.*

Wynia's Week *verschijnt ook dit jaar 104 keer met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. Plus video's en podcasts. De donateurs maken dat mogelijk.* ***Doet u mee?*** *Hartelijk dank!*